

Robert Hasselbusch

Relacja z konferencji pt. „Dzieci i wojna: przeszłość i teraźniejszość”¹

Niepodległość i Pamięć 23/3 (55), 351-354

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Robert Hasselbusch

Muzeum Więzienia Pawiak

Relacja z konferencji pt. „Dzieci i wojna: przeszłość i terażniejszość”¹

W dniach 13–15 lipca 2015 roku odbyła się w Salzburgu 3. Międzynarodowa Konferencja zatytułowana „Dzieci i wojna: przeszłość i terażniejszość” („Children and War: Past and Present”). Wczesniejsze odsłony miały miejsce w latach 2010 oraz 2013. Organizatorem był miejscowy uniwersytet, we współpracy z Uniwersytetem Wolverhampton, Fundacją Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość z Berlina, Żydowskim Centrum Historii Kultury oraz władzami Salzburga. Należy wspomnieć, że w tym roku spotkanie odbyło się pod patronatem Organizacji Narodów Zjednoczonych, a dokładnie Biura specjalnego przedstawiciela Sekretarza Generalnego ONZ ds. dzieci w konfliktach zbrojnych.

Konferencja miała charakter interdyscyplinarny, odbywała się w języku angielskim i wzięło w niej udział ponad 160 prelegentów z całego świata. Poruszane tematy były bardzo zróżnicowane. Z jednej strony dotyczyły przeszłości, między innymi I i II wojny światowej oraz Holocaustu, z drugiej odnosiły się do współczesności, na przykład

---

¹ Przy pisaniu relacji korzystałem z wiedzy zawartej w informatorze *Children and War: Past and Present. 3rd International Conference 13 July–15 July 2016 Rudolfskai 42, 5020 Salzburg* przygotowanym przez organizatorów konferencji. Jak wynika z jego kart przy organizacji spotkania i wspomnianego wydawnictwa zaangażowani byli: Wolfgang Aschauer, Helga Embacher, Nadine Ernsting, Albert Lichtblau i Grazia Prontera z Uniwersytetu w Salzburgu oraz John Buckley i Johannes-Dieter Steinert z Uniwersytetu w Wolverhampton.

do prawa międzynarodowego i praw człowieka, relacji Izrael – Palestyna czy kwestii migracji i uchodźców. Zostały podzielone przez organizatorów na 45 paneli dyskusyjnych. Odbywały się one w różnych salach wykładowych, dlatego w tym samym czasie miało miejsce 6–7 spotkań poświęconych różnym tematom. Każde z nich trwało dwie godziny i przebiegało według określonego porządku. W czasie jednego panelu miały miejsce 2–4 wystąpienia. Każdy z prelegentów miał 15–20 minut na przedstawienie swojego tematu. Po wszystkich wystąpieniach był czas na pytania i dyskusję.

Należy nadmienić, że uczestnicy konferencji w chwili przybycia do Salzburga otrzymywali ciekawy informator konferencyjny pt. *Children and War: Past and Present. 3rd International Conference 13 July–15 July 2016 Rudolfskai 42, 5020 Salzburg*. Zawierał on szczegółowe dane o programie, abstrakty poszczególnych wystąpień oraz informacje o prelegentach. W ten sposób każdy uczestnik mógł przed spotkaniem zapoznać się z tematyką określonych paneli dyskusyjnych. Istniała też możliwość bliższego zapoznania się z jakimś zagadnieniem, gdyż do informatora została dołączona płyta CD z tekstami wystąpień przygotowanych przez prelegentów. W związku z międzynarodowym charakterem konferencji i zapewne pierwszym pobytem niektórych uczestników w Salzburgu opisywana publikacja zawierała również przydatne informacje turystyczne dotyczące samego miasta.

Autor niniejszej relacji, jako pracownik Muzeum Więzienia Pawiak – oddziału Muzeum Niepodległości uczestniczył w konferencji wspólnie z dr Marią Ciesielską, która reprezentowała warszawską Okręgową Izbę Lekarską. Wystąpienie obydwójga miało miejsce drugiego dnia konferencji, tj. w czwartek 14 lipca, i było poświęcone dzieciom w więzieniu śledczym gestapo na Pawiaku, które trafiały do *Gefängnis der Sicherheitspolizei Dzielnastrasse 24/26* wraz z aresztowanymi rodzicami, jako zakładnicy bądź przychodziły na świat za więziennymi murami. W referacie zostały poruszone między innymi następujące aspekty: wyjątkowość celi dla matek i dzieci w warunkach pawiackich, porody w więzieniu i opieka nad najmłodszymi więźniami czy szczególnie wpływ obecności dziecka na los matki. Opisywana część konferencji obejmowała dwa wystąpienia. Obok referatu o pawiackich dzieciach, dr Melanie O'Brien z Uniwersytetu Queensland w Brisbane w Australii przybliżyła przypadki wykorzystywania seksualnego

dzieci w czasie misji sił pokojowych i wskazała przeszkody prawne utrudniające ściganie sprawców. Moderatorem zadawania pytań i dyskusji, która wywiązała się po wystąpieniach, była dr Regina Plaßwilm z Uniwersytetu Heinricha Heine w Düsseldorfie. W swojej pracy naukowej niemiecka historyk skupia się na różnych aspektach pamięci o byłych robotnikach przymusowych z okresu II wojny światowej.

Jak wspomniano wyżej tematy wystąpień prezentowanych na konferencji były bardzo różnorodne. Autora niniejszej relacji, jako historyka zajmującego się okresem II wojny światowej, zainteresowały prelekcje dotyczące Holocaustu. Jednym z nich było wystąpienie *Żydowskie dzieci jako ofiary w obozach pracy przymusowej w ostatniej fazie Holocaustu 1942–1944* (*Jewish children as victims in forced labor camps in the last stage of the Holocaust 1942–1944*) profesor Sary Bender z Uniwersytetu w Hajfie. Izraelska historyk przybliżyła los najmłodszych więźniów w obozach pracy przymusowej dla Żydów w Kielcach, Starachowicach i Bliżynie. Innym, równie interesującym wystąpieniem była prelekcja zatytułowana *Dzieci i nastolatki w Getcie Warszawskim jako żebracy i szmuglerzy* (*Children and adolescents in Warsaw Ghetto as beggars and smugglers*) przygotowana przez dr Leę Prais z Instytutu Yad Vashem. Zagadnieniu Holocaustu, a dokładniej świadectwom ocalałych, było również poświęcone wystąpienie dr. Boaza Cohena, historyka z Western Galilee College w Izraelu. W prelekcji zatytułowanej *Ankieta dzieci: zbieranie świadectw od ocalałych dzieci 1945* (*Questionnaire children: Collecting testimonies from survivor children 1945*) izraelski naukowiec skupił się między innymi na charakterystyce pierwszych dokumentalistów gromadzących relacje najmłodszych ofiar, które przeżyły Holocaust.

Powyżej przybliżono niektóre wystąpienia, w których autor niniejszej relacji uczestniczył jako słuchacz. Aby ukazać szeroki zakres tematyczny prelekcji, które zostały zaplanowane w ramach konferencji, poniżej zostaną wspomniane, w oparciu o wydawany uczestnikom informator, niektóre inne tytuły i prelegenci.

Doktorantka Sarah Green z Uniwersytetu Melbourne w Australii przygotowała temat: *Dzieci jako twarze wojny: doświadczenia bosniackich dzieci w Australii* (*Children as the faces of war: The experience of Bosnian children in Australia*). W oparciu o relacje mówione badaczka przybliżyła losy młodych uchodźców z Bośni przybyłych

do Australii. Między innymi porównuje ich przeżycia z oficjalną narracją zmagających wojennych oraz próbuje ustalić, jaki wpływ wywarł ten konflikt na dzieci.

Wystąpienie profesora historii Kościoła Nicholasa Ibeawuchi Omenka z Uniwersytetu Abia State w Uтуру w Nigerii zostało zatytułowane: *Repatriacja i rehabilitacja dzieci biafrańskich po wojnie Nigeria–Biafra (The repatriation and rehabilitation of Biafran children after the Nigeria–Biafra war)*. Było poświęcone najmłodszym ofiarom wojny domowej nigeryjsko-biafrańskiej lat 1967–1970 oraz przybliżyło zagadnienie zaangażowania niemieckich i nigeryjskich kościelnych organizacji charytatywnych, katolickich i protestanckich, w repatriację dzieci, które w czasie konfliktu schroniły się w innych krajach afrykańskich.

Nicholas Davis, aktywista praw człowieka z Filipin i były żołnierz-dziecko w Liberii, przygotował temat: *Dzieci żołnierze: od rekrutacji do pokuty (Child soldiers: From recruitment to redemption)*. Dotyczył on młodocianych żołnierzy w czasie wojny domowej w Liberii. Opiera się na osobistych doświadczeniach tego autora i przybliża trudności związane z powojennym pojednaniem i aklimatyzacją w społeczeństwie.

Salzburska konferencja była bardzo interesującym wydarzeniem i ciekawym doświadczeniem. Mnogość wystąpień ukazała szeroki wachlarz tematów podejmowanych przez badaczy z różnych części świata. Udział w konferencji był dla autora relacji ważną nauką, która, należy mieć nadzieję, będzie profitować w przyszłości.

Robert Hasselbusch